

FÄSTSKRIFT

VID
LUDVIKA-STUDIECIRKLAR^S

LUCIA - AFTON

INNEHÅLL

December.....av Carl Gruvman.
Aforismer.....av Hernfr. Bark.
Till Ellen Keys 70-årsdag av Hernfr. Bark.
Berättelsen om henne .... av Carl Gruvman.
Studiecirkelarna..... av Gerh. Johansson.
Musik i folkbildningsarbetets tjänst.....av
..... Gustav Almqvist.
Tidningspressen.....av Martin Andersson.
Några reflektioner vid läsandet av Dorian
Greys porträtt.....av R. Lindahl.
Ödemarkskväll.....av Carl Gruvman.

Redaktion:

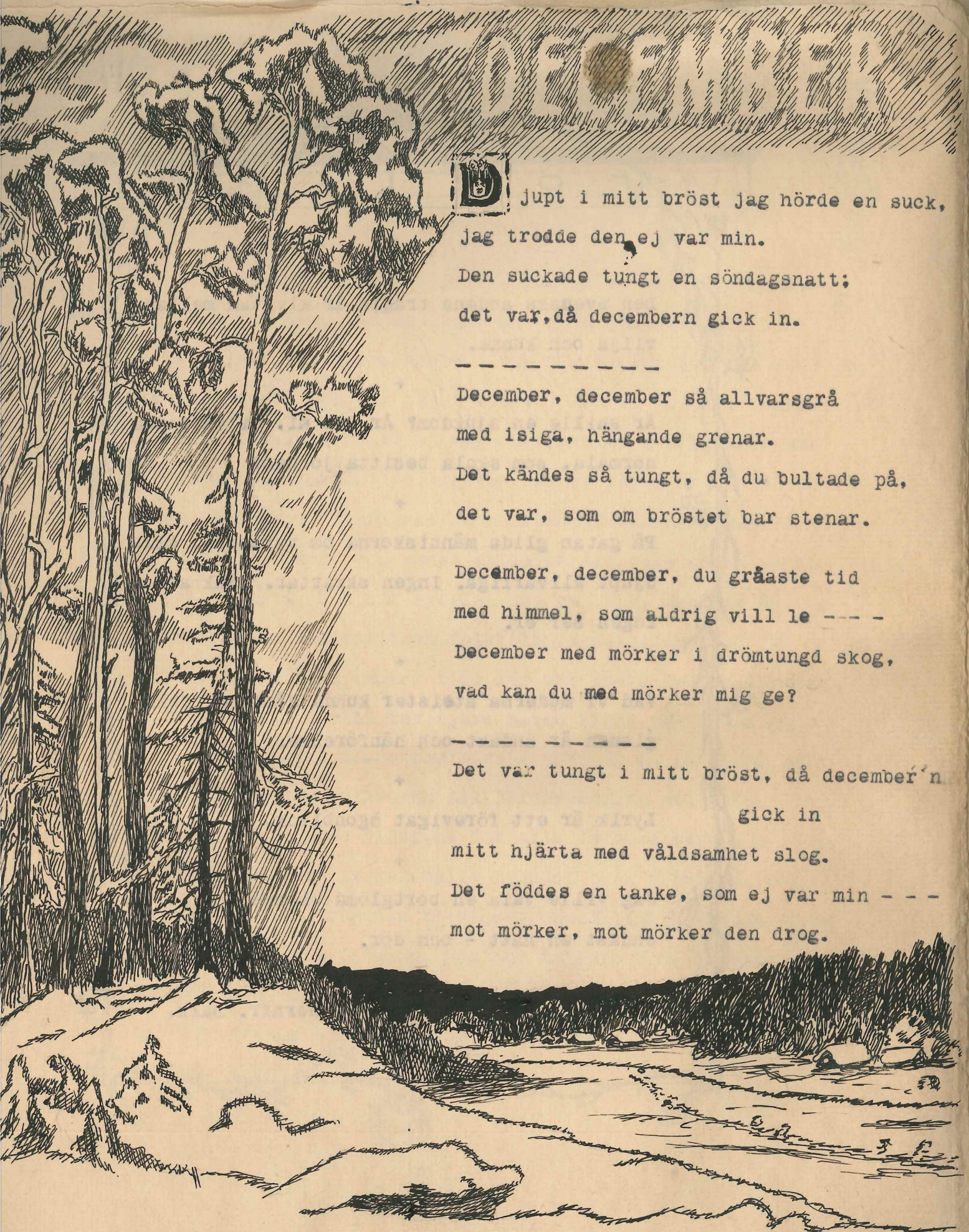
Carl Johansson.

Hernfr. Bark.

Teckningar av..... Joh. Karlsson.

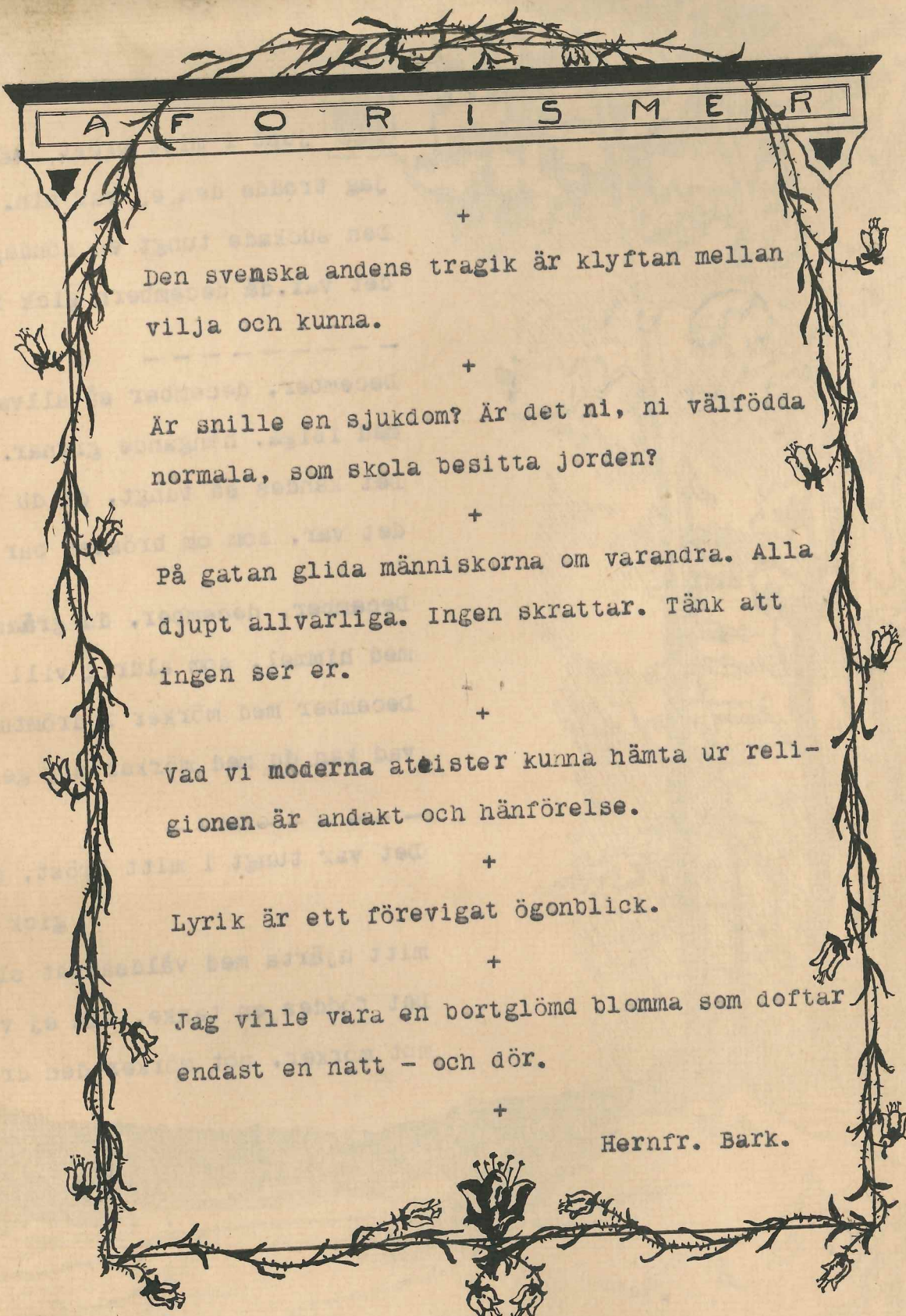
Djupt i mitt bröst jag hörde en suck,
jag trodde den ej var min.
Den suckade tungt en söndagsnatt:
det var, då decembern gick in.

December, december så allvarsgrå
med isiga, hängande grenar.
Det kändes så tungt, då du bultade på,
det var, som om bröstet bar stenar.

December, december, du gråaste tid
med himmel, som aldrig vill le ---
December med mörker i drömtungd skog,
vad kan du med mörker mig ge?

Det var tungt i mitt bröst, då december'n
gick in
mitt hjärta med våldsamhet slog.
Det föddes en tanke, som ej var min ---
mot mörker, mot mörker den drog.

A F O R I S M E R

+
Den svenska andens tragik är klyftan mellan
vilja och kunna.

+
Är snille en sjukdom? Är det ni, ni välfödda
normala, som skola besitta jorden?

+
På gatan glida människorna om varandra. Alla
djupt allvarliga. Ingen skrattar. Tänk att
ingen ser er.

+
Vad vi moderna ateister kunna hämta ur reli-
gionen är andakt och hänförelse.

+
Lyrik är ett förevigat ögonblick.

+
Jag ville vara en bortglömd blomma som doftar
endast en natt - och dör.

+
Hernfr. Bark.

Ellen Key

70 års dag

Den svenska kulturen äger få gestalter med värdigare resning än Ellen Key. Det är svårt att göra jämförelser, ty det är svårt att inränga henne i någon viss kategori av kulturpersonligheter. Hon har tänkt mycket, men vi ha haft tänkare med skarpare intellekt än Ellen Key. Det medför svårigheter att ställa henne i diktarnas led, fastän hennes psyke är besläktad med deras. Hon är en fin konst- och litteraturkännare men fackmännen inom litteratur och konst vilja säkert inte nämna henne bland sina främsta. Hon har sysslat med politik, men hon är ingen politiker. Hon har varit en folkbildningsarbetare som få, men inte heller detta namn räcker till för att fanna hennes livsverk. Om man nödvändigtvis vill inränga henne bland några, så hör hon kanske mest hemma bland profeterna. Hon är en av dessa sällsynta människor, som fullborda sin jordavandring med ögon, öron, förnuft och alla sinnen vidöppna för alla företeelser, som möta. Hon är en av dem, som lyckas hålla huvudet ovan virvlarna och som ^{med} är spanande och frågande blick ser mänsklighetens öden rinna förbi mot morgonblått fjärran. Men hon är inte bara en skådare och överblickare. Hon har offrat sin livskraft åt kampen för herravälde över ödenas ström. Hon har satt in sin kraft i kulturkampen på en mängd områden.

Det är omöjligt att överblicka alla dessa områden och rätt värdesätta hennes insats. Det skulle kunna skrivas mer än en uppsats om Ellen Key som litteraturkännare, ty hon har varit en av våra finaste. Men i en uppsats som denna hinns det inte med. Jag skall emellertid be att få påminna om "Tankebilder", "Verk och människor" samt "Människor." De otaliga recensioner, hon skrivit för tidningar och tidskrifter, har glömts. Men vad de verkat i det tysta under mer än trettio år kan inte utplånas. Ellen Key har haft ett underbart spårssinne för att upptäcka den verkliga dikten, den, som inte kommit till för pengars skull utan på grund av inre nödvändighet. Ellen Key som litteraturkännare vore nog att ge henne plats i raden bland våra kulturpersonligheter.

En annan sida av hennes livsinsats i vårt kulturliv, som också måste nämnas är hennes verksamhet som förmedlare av Europas ideer till den Skandinaviska avkroken. Hon har i Sverige spelat nästan samma roll som Georg Brandes i Danmark. I detta sammanhang må även påminnas, att hon är en av de få Europeer Sverige äger. Hennes stämna är en av de få svenskars, som hörts i den stora europeiska diskussionen. Hon är även europe i många andra bemärkelser. Hon har aldrig glömt, att Sverige är bara en del av Europa, Europa en av världsdelarna och jorden ett virvlande grand i oändligheten, få ha så tydligt som Ellen Key kunnat se alla företeelser under oändlighetens synvinkel.

Vi folkbildningsarbetare stå i stor tacksamhetsskuld till henne. Hon har skrivit vår Bibel, Folkbildningsarbetet, hon har hållit hundratals föredrag, skrivit hundratals uppsatser i tidningar och tidskrifter, hon har som ingen annan givit uppslag och verkat stimulerande på alla folkbildningsarbetare, som på ett eller annat sätt kommit i beröring med henne. Till sist - hennes liv och verk tornar upp sig som ett bildningens monument och en bildningens symbol i den svenska kulturvärlden.

Det vore oändligt mycket mera att skriva. Men en uppsats som denna måste vara mer än begränsad.

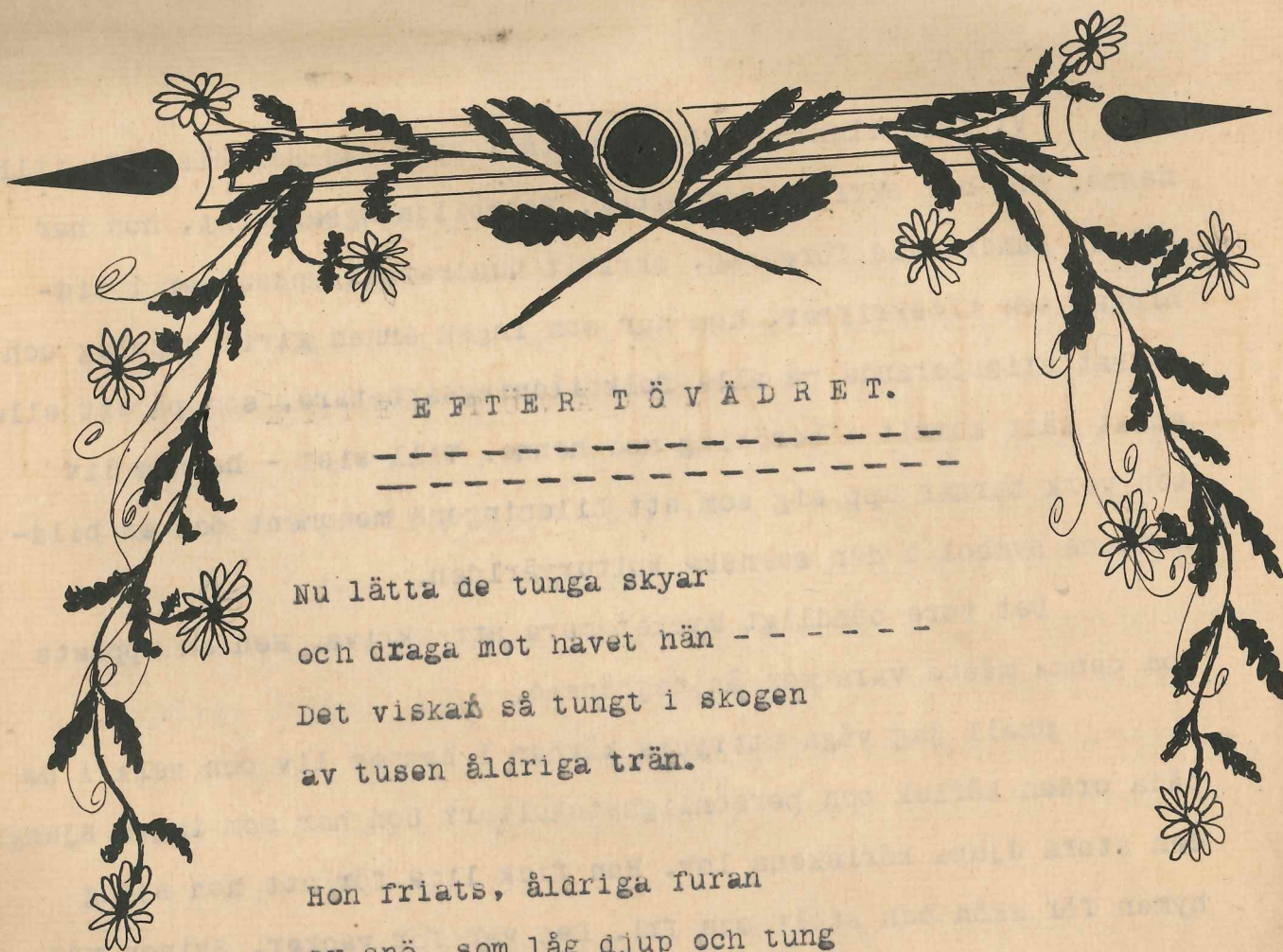
Skall jag våga uttrycka kärnan i hennes liv och verk i de båda orden kärlek och personlighetskultur? Hon har som ingen sjungit den stora djupa kärlekens lov. Hon fick lida för att hon sjöng hymnen för skön och stolt och fri. Den var för vacker. Svinen måste nödvändigtvis böka med den i smutsen. Men Ellen Key fortsatte trots allt sin förkunnelse. Kärleken till människorna eldade henne. Hon segrade. Nu står hon inför Europa som en kärlekens reformator.

De äro invävda i varandra dessa båda, kärleken och personlighetskulturen. Hennes personlighetsideer krävde en ny kärlek och hennes kärlek krävde personlighetskultur.

Vi unga som längta efter en ny mänsklighet kunna ännu treva oss fram efter Ellen Key's tankelinjer.

H. Bark.

E F T E R T Ö V Ä D R E T.

Nu lätta de tunga skyar
och draga mot havet hän - - - - -
Det viskaf så tungt i skogen
av tusen åldriga trån.

Hon friats, åldriga furan
av snö, som låg djup och tung
och reser sig stolt mot himlen - - - - -
Hon känner sig åter ung.

Kvällshimlen klarnar och klarnar,
molnen skingras allt mer
och mellan de långa strimnor
Saturnus blinkar och ler.

Men långt i de ensliga byar
en flicka sig hem beger.
Hon följer de flyende skyar
med ögon, som tåras och ler.

Carl Gruvman.

BERÄTTELSEN OM HENNE

Långt upp mot älven vid älvens källsprång, där vintern var bister och hård, men sommaren leende, med gröna kullar och skiftande åkrar, lekte hon som barn. Med blicken mot det blåa oändliga, stod hon under vårkvällarna på bergkammarna, undrande, drömande - - -. Och därför låg vidden under den blåa rymden stor och mörk, med snö på bergsluttningarna, skinande vit mot den svarta skogen. Och nere i dalen, sjöng älven sin frigjorda sång - - -

Med barnets blick såg hon allt, hörde allt - - - och hon älskade vidden. Hon kunde sluta ögonen och stå drömande, länge, länge. Och sedan sprang hon lätt och vig utför sluttningen mot hemmet.

Och då sommaren kom med sol över ängarna, och björkarna i liden stodo gröna, gick hon ensam bland gräset i dalen, leende mot blommorna, talande till humlor och bin. Hennes ljusa hår fladdrade fritt för vinden, och handen sträckte hon ofta mot en fjäril, eller för att låta den smekas av den ljumma, susande sunnan - - - . Och då hon såg älvens vita skum stiga högt, då vattnet vredgat slog mot

klippar och stenar, log hon som aldrig förr.

Men då sommarkvällen kom och den lilla sjöns vatten låg lungt och björkarnas löv voro stilla, gick hon efter åkertegarna och andades doft från blommande vall. Då lät hon också tystnaden smeka sitt öra och det var endast forsens avlägsna dån, som likt en doft rullande åska bröt mot den innerliga tystnaden.

Då kände hon, att det var något inom henne, något som höll henne fast, steg oupphörligt - - - - - Kärleken till hembygden, till allt, som lekte och log mot henne.

Ah, hon skulle aldrig kunna lämna denna bygd. Det var hennes allt, allt. Och hon önskade sig vara vuxen.

Med några språng sprang hon mot hemmet, när solen sedan sjönk bakom fjällen - - - - -

Snart blev hon vuxen. Hembygden med allt som var hennes, måste hon lämna för att leva bland främmande människor. Och allt var hårt och kallt mot där hemma - - - - - och år gingo efter år - - - - -

En dag mötte henne en vek yngling. Han såg bedjande mot hennes ögon, som voro så sällsamt blå, och bådas blickar möttes - - - - - de sade mer än ord. Han fattade ömt hennes händer och viskade blygt en önskan och de skildes för den första gång.

Han var sedan i hennes tankar, för hon tyckte, att han var god. Och de möttes ånyo.

Det var en kväll på sommaren då kvällsolen låg över vidden, älvens vatten låg blankt och de röda husen speglade sig längs stränderna. Åkerns klöver stod i blom och en doftmättad dimma låg över dalen - - - - -

Då mötte han henne nere vid älvstranden. Hon kom le-
ende och hennes ljusa hår låg i lockar över pannan. Hon var stor
och vacker och hon var sådan som den flicka varom han drömt. Men
hon log så ömt och han log mot henne, och de gingo båda efter
stranden.

Varligt höll han hennes hand och såg mot henne - - - -
De voro båda unga - - - - Och han kände sig lycklig - - - -.

Och löven prasslade sakta i björkarna och doften från
klövervallarna slog dem emot - - - -.

Hon gick dyster och såg mot vattnet.

- Känner du doften från åkrarna, sade han, och känner
du så milt vinden drar över rälten? - - - - Snälla du, säg inte
så, svarade hon. Då börjar jag längta - - - - hem, hem - - - -. Hem
till de blå bergen, till den vilda forsen, till de gröna, doftande
kullarna, till min barndoms bygd, där varje sten - - - - varje
tuva är min - - - -. Kära du, säg ingenting om vinden och vidden
- - - -.

Men långt över, sände en fiol ut sina toner i kvällen
och de drogo långt, långt - - - -. Och ekon svarade på andra si-
dan älven mot bergsidan - - - -.

Båda lyssnade. Tonerna voro så veka och innerliga, att
deras sinnen rördes - - - -.

Och de gingo sakta - - - -

- Låt oss stanna för att bättre kunna höra spelmansens visa, sade han.

Och de stannade - - - -. Vemodsfyllt smekte tonerna hans öron, de kommo så bjudande, så betagande. - - - - Och spelmanen började sjunga.

Då lade hon sitt huvud emot hans och slöt ögonen - - - .
- Nej, låt oss gå, sade hon. Jag kan inte lyssna längre. Det är min hembygds visa han sjunger och jag börjar längta mer och mer - - - -.

Och de gingo vidare utmed älven och stannade vid en åldrig björk. Där fattade han hennes händer och tryckte en kyss på hennes panna - - - -. Och han kände sig mer än lycklig, för han trodde, att hon var hans.

Men hon stod och såg mot vidden. Hon kunde icke känna sig lycklig. Det var hennes bygd som låg i hennes tankar, den, som hon älskat över allt.

* Men hon såg bedjande mot honom och hennes blick sade, vad hon icke själv kunde säga - - - - - Och solen sjönk bakom bergen - - - - - liksom i blod - - - -.

Carl Gruvman.

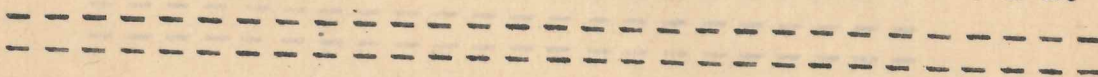

STUDIECIRKLARNA

OCH FOLKBILDNINGEN.

Vi leva i tidevarv, vars make världen aldrig skådat. Allt har förändrats och allt har gått nya tider till mötes. Så är och fallet med folkbildning och studier av skilda slag. Aldrig någonsin har väl mänskligheten varit så kunskapstörstig som nu. Alla skolor och universitet äro överfulla av kunskapstörstiga människor men alla äro naturligtvis ej i tillfälle att besöka dylika skolor. Ekonomien är nog ett av de största hinder, som ligga i vägen för tillträde till dylika skolor. Vid avhjälpandet av detta har studiecirkelarna en mycket stor uppgift att fylla och för visso utför dessa också ett mycket gott arbete för folkbildningens förverkligande. Och vi få hoppas, att det studiecirkelarna utså till sina medlemmar faller i god jord.

G. J:n.

MUSIK I FOLKBILDNINGSS-
ARBETETS TJÄNST.

Musiken i och för bildningsverksamheten är en faktor av ej så underordnad betydelse, som många tror. Den verkar upplyftande på den av arbete nedtyngde individen, och det är nödvändigt med dessa små högtidsstunder musiken bereder oss. Den är även förädlande, varför det är av vikt, att man i så stor utsträckning som möjligt anordnar musik på fäster, möten och samkväm. Musik höjer stämningen på möten, den upplivar deltagarna och bidrar till att mötena bliva talrikt besökta. Men det är inte nog med att åhöra musik, den bör också förklaras, varför föreläsningar över densamma, bör anordnas. Av underklassen är det ytterst få, som äro invigda i musikvärlden, varför njutningen av densamma, aldrig blir så som den kunde vara.

Vi som tror att socialismen en gång skall erövra världen måste därför, var och en i sin stad, arbeta för att den uppmuntras och blir allas gemensamma egendom. Vår yttersta strävan är att göra det mesta möjliga för mänsklighetens lycka och därför må vi ej försumma en så viktig sak för individens trevnad som musiken otvivelaktigt är.

Gustav Almqvist.

T I D N I N G S P R E S S E N .

Våra moderna pappersdrakar, vilka innehålla allt mellan himmel och jord, äro numera så inflytelserika, och dominerande, att samhället svårligen kan reda sig utan dem.

Att tidningspressen har ett visst värde är odispalabelt - men samtidigt också nackdelade.

Helt naturligt utvecklas den svenska tidningspressen i samma riktning som de ledande världsbläckor angiver - format och innehåll ökas, samtidigt som allt längre tid åtgår att genomläsa den. Tidningarna skulle således med tiden kunna ersätta böckerna. Men - det finnes ett stort men härvidlag. Tidningarna äro i regel anslutna till ett visst parti. Och vi se huru alltid partiintressen går före allt annat. Om det gagnar partiet då ljuger tidn. -- ett förhållande som stundom sträcka sig utanför politikens gränser.

En tidning kan vara utan moral, och ändå ha ett gott namn, vilket skulle vara omöjligt t. ex. för den som skriver en bok.

En bok är i regel författad av en, för densammes innehåll, ansvarig person som kan hudflängas vid påfallande behov. En tidning däremot är sällan med herr den eller den, - det är rätt och slätt "Dagens Tidning".

Underklassen har oftast ej råd att hålla mer än en tidning. Om vi då tänker oss att den tidningen utan vidare smutskastar en kulturell rörelse, och sedan nekar att taga in någon dementi, eller gensaga, så måste läsaren få den uppfattningen om rörelsen att den är någonting uselt.

Tidningsartiklarna äro i allmänhet roande och underhållande, och det ligger ofta en viss tjuvningskraft i de polemiska inläggen. Detta kan ha till följd, att då tidningsläsaren får tag i en bok, densamma då förefaller honom tråkig, och han återvänder till den lättlästa tidningen. Och så sjunker bildningsnivån - den tidningsläsande individen erhåller en tunn kulturfernissa, som omöjliggör ett djupare inträngande i spörsmålen.

Och många av våra ledare har fått sin uppfostran endast genom tidningspressen.

En förutsättning för individens skolning och bildning är, att han lär sig läsa en tidning. Inte allt bör läsas. Artikelrubrikerna säga ofta vad hela artikeln innehåller, varför läsningen av densamma många gånger är onödig.

Och att fördjupa sig i detaljerna i de numera så vanliga sensationsrättegångarna, är ej heller nödvändigt. Läs hellre för litet än för mycket. Låt ej tidn. fälla dina egna omdömen, utan tänk på att det är helt vanliga människor som redigerar den.

Ludvika i dec.

Erik Martin Andersson.

N Å G R A R E F L E K T I O N E R V I D L Ä S N I N G E N
A V " D O R I A N G R A Y S P O R T R Ä T T " .

Jag var en gång närvarande vid en diskussion, då synnerligen starka ord fälldes om "estetnobberiet" i bildningsarbetet. Skönlitteratur var en bisak, ett rent tidsfördriv. När jag sedermera läste Oskar Wilde's bok "Dorian Grays porträtt", kom jag att tänka på, att denna bok var i hög grad exponent för just det slags litteratur, som de i viss mån berättigade orden om "estetsnobberi" åsyftade. Men på samma gång fick jag en mycket stark känsla av hur litet många människor tänka, när de läsa skönlitteratur. Det blir ett mekaniskt flyktigt genombläddrande av en bok och när den är utläst, slänges den åt sidan. Man besvärar sig ofta inte ens med att tänka på, huruvida man tyckte, den var bra eller dålig. Och än mindre försöker man sätta sig in i den andliga och materiella tillvaro, de människor föra, som boken handlar om. Eller reflektera över och för sin del möjligen lösa det problem boken kanske uppställt, och författaren löst på sitt sätt. Gjorde man detta skulle man kanske få medge, att även en sådan "estetsnobbarnas" bok framför andra som "Dorian Grays porträtt" är något mer än blott och bart ett tidsfördriv. En av bokens mest intressanta personer är en Lord Henry. Det är en kvick satirisk njutningsmänniska med ett skarpt intellekt och besläktad med vissa av Hjalmar Söderbergs gestalter. Liksom alla människor med starkt utvecklad intelligens har han en skarp blick för alla de fördomar, som hänga likt ett demoklessvärd över en människas

är att kunna samla sig kring sitt eget jag, leva sitt eget individuella lilla liv, som står i minsta möjliga samband med samhällsorganismen och dess liv. En människa, som har denna förmåga att försjunka i sig själv, och som tillika kan betrakta sig själv med humor blir aldrig intolerant. Hon förstår även andra människor och andra livsåskådningar. Hur många obetydliga trätor skulle inte undvikas, och vilken andlig energi skulle inte kunna inbesparas, om människor kunde höja sig till denna åskådning.

Något, som slår en läsare mycket starkt i Lord Henry's livsföring, är hans försök att pressa så mycket som möjligt av njutning ur sitt liv. Ordet njutning då taget i sin vidsträcktaste betydelse. Det är inte utan att denna, som man så hänfullt säger, enkla livsfilosofi - mera medvetet än förut - blivit ett av de mest framträdande dragen i tidens ansikte. De gamla trosdogmernas raserande har blivit en orsak till, att många människor kastat religionen (om vi fatta denna som tro på en personlig Gud, evigt liv m.m.) över bord. Det kan inte hjälpas, utan att hos ett stort flertal finnes en viss omedveten tvekan att omfatta tron på ett evigt liv, så som detta av kristendomen fattas, och hos många har denna tvekan övergått till klar förkastelse av nämnda tid. "Vi leva blott ett enda liv, och det är detta jordiska", säga de. Men med denna sats följer nödvändigt som korollarium: Lev då detta ditt liv intensivt. Detta kan tyckas stå i strid med vad jag förut sade om att stanna då och då i sin livsmarsch. Jag har inte plats att närmare ingå på denna motsättning, men den är dock endast skenbar. Emellertid uppställer sig nu denna

är att kunna samla sig kring sitt eget jag, leva sitt eget individuella lilla liv, som står i minsta möjliga samband med samhällsorganismen och dess liv. En människa, som har denna förmåga att försjunka i sig själv, och som tillika kan betrakta sig själv med humor blir aldrig intolerant. Hon förstår även andra människor och andra livsåskådningar. Hur många obetydliga trätor skulle inte undvikas, och vilken andlig energi skulle inte kunna inbesparas, om människor kunde höja sig till denna åskådning.

Något, som slår en läsare mycket starkt i Lord Henry's livsföring, är hans försök att pressa så mycket som möjligt av njutning ur sitt liv. Ordet njutning då taget i sin vidsträcktaste betydelse. Det är inte utan att denna, som man så hånfullt säger, enkla livsfilosofi - mera medvetet än förut - blivit ett av de mest framträdande dragen i tidens ansikte. De gamla trosdogmernas raserande har blivit en orsak till, att många människor kastat religionen (om vi fatta denna som tro på en personlig Gud, evigt liv m.m.) över bord. Det kan inte hjälpas, utan att hos ett stort flertal finnes en viss omedveten tvekan att omfatta tron på ett evigt liv, så som detta av kristendomen fattas, och hos många har denna tvekan övergått till klar förkastelse av nämnda tid. "Vi leva blott ett enda liv, och det är detta jordiska", säga de. Men med denna sats följer nödvändigt som koroollarium: Lev då detta ditt liv intensivt. Detta kan tyckas stå i strid med vad jag förut sade om att stanna då och då i sin livsmarsch. Jag har inte plats att närmare ingå på denna motsättning, men den är dock endast skenbar. Emellertid uppställer sig nu denna

fråga: Vad skall jag ta ut av livet, hur skall jag leva det?
Det är på svaret av denna fråga, som vår livsföring beror, och jag kan inte neka till att Lord Henry's svar behagar mig i viss mån. Han menar väl innerst inne, att syntes en mellan andlig och materiell njutning är det högsta en människa kan nå till. Men denna åskådning har hos honom ett så starkt inslag av cynisk skepticism, och den rent sinnliga njutningen har blivit så kraftigt markerad, att man inte alltid vill följa med honom. Han vill uppbygga ett slags "sinness filosofi", men denna gör bankrutt, då den omsättes i praktik av bokens förnämsta huvudperson, Dorian Gray.

Utrymmet förbjuder att analysera dennes sjäsliv samt hans förhållande till Lord Henry, och jag vill till slut endast tillägga några ord, om hur jag tycker, att en människa som inte har någon religion (fattad i samma betydelse som förut), bör se på tillvaron. En sådan människa måste skarpare än andra ha i sikte, att hon endast är en enskild växt på mänsklighetens stora rotstock. Hennes liv är betingat av det ställe på denna, från vilket hon utgått. Men liksom växten i naturen är beroende av den näring, den erhåller från sin rotstock, utan också erhåller kraft genom sina från denna utgående organ, så beror en människas liv i inte enbart på arv från generationer, utan också på det bruk hon gör av sin individuella skapande utvecklingsförmåga. Så gå då individens och mänsklighetens utveckling hand i hand, individens styrka beroende av mänskligheten, och mänsklighetens av individen, till bägges fullkomning.

R. Lindahl.

Ö D E M A R K S K V Ä L L.

Ur snötungt moln stiger månen fram
så rund på det himmelska näste
och lyser på ungskogens snöiga kam
och på högfurans, åldriga, skrovliga stam
och på människans ensliga näste.

Det är ödsligt där borta på hinsidan mon,
det är mörkt uti gamlingens koja.

Det är tyst som i fåglarnas ensliga bon-
Det har tystnat en klagande, kvidande ton,
det har brustit en vinterlång boja.

Den gamlaste gamle har dött i kväll
så ensam från vänner och fränder.

- Han sett över mon mot de höga fjäll
och ropat mot främmande människors tjäll
och till bön han knäppt sina händer.

Men ingen hörde den gamles röst
och ingen har vetat hans öde
ingen sade ett ord till hans tröst
och ingen stod vid hans skälvande bröst
och nu har han gått till de döde.

Hans koja ligger i skogens bryn
så ensam i ödemarken
med snöhöljt tak mot dem himmelska skyn - - - - -
Och långt, långt bort ligger hemmarksbyn
- - - - - Och kölden knakar i barken.

Månen lyser på fästets blå
bland tusende stjärnor som glimma
över vida fält mot en enslig vrå,
mot kojans vägg, som är åldrigt grå
i kvällens kyliga timma.

Carl Gruvman.

